

**'MIŞ GİBİ'
YETİŞKİNLER**

DOĞAN CÜCELOĞLU, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra ABD'de Illinois Üniversitesi'nde Bilişsel Psikoloji (algılama, düşünme, iletişim) alanında doktorasını yapmıştır.

Daha sonra Türkiye'de Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde görev yapan Cüceloğlu, Fulbright bursuyla bir yıl süreyle Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nde ziyaretçi öğretim üyesi olarak çalışmalarında bulunmuştur.

1980-1996 yılları arasında ABD'de Fullerton şehrindeki Kaliforniya Eyalet Üniversitesi'nde görev yapan Cüceloğlu'nun, kırkı aşkın Türkçe ve İngilizce bilimsel makalesi yayınlanmıştır. 1996 yılından bu yana Türkiye'de üniversite öğrencilerine, öğretmenlere, anababalara ve işadamlarına yönelik seminerlere, konferanslara ve atölye çalışmalarına ağırlık vermiştir.

1990'dan bu yana kitaplarını Türkçe olarak yayınlamaya özen gösteren Cüceloğlu, Türk insanının düşünce, duygu ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları içinde inceleyen kitaplar yazmaktadır.

YAZARIN TÜM KİTAPLARI

Başarıya Götüren Aile • Bir Kadın Bir Ses
İçimizdeki Biz • İçimizdeki Çocuk • İnsan ve Davranışı
Keşke'siz Bir Yaşam İçin İletişim (İletişim Donanımları)
Korku Kültürü • 'Mış Gibi' Yaşamlar
'Mış Gibi' Yetişkinler • Onlar Benim Kahramanım
Savaşçı • Yeniden İnsan İnsana

Doğan Cüceloğlu

'Mış Gibi'
Yetişkinler
Yetişkin ocuklar

*Aile Ortamı ve
ocuk Yetiştirme Üzerine
Yakup Bey'le Söyleşiler*

Remzi Kitabevi

‘MİŞ GİBİ’ YETİŞKİNLER / Doğan Cüceloğlu

Türkçe Yayın Hakları
© Remzi Kitabevi, 2001

Kapak görseli
©iStock.com/mammamaart

35. baskısıyla birlikte yeni bir adla yayınlanan
bu kitabın içeriği, daha önce *Yetişkin Çocuklar*
adıyla yayınlanan kitapla aynıdır.

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Yasemin Aktaş
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1639-1

BİRİNCİ-ON DOKUZUNCU BASIM: Sistem Yayıncılık, 1994-2001
YIRMİNCİ BASIM: Remzi Kitabevi, Nisan 2002
OTUZ BEŞİNCİ BASIM: Ağustos 2014

Kitabın bu basımı 4000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

*Bu kitabı, son otuz yıl içinde yakından tanıma olanağı bulduğum; tanıdıkça sevgi, saygı ve hayranlık duygularımın arttığı; gelişmesiyle içindeki çocuğun, saflığını ve yaşama sevincini; değer ve ilkeleriyle içindeki anababanın bilgeliğini ve faziletini yansıtan, dostu olmaktan gurur duyduğum, **Ahmet Dervişoğlu**'na sunuyorum.*

İçindekiler

Teşekkür ve Sunuş	9
1 Bir Daha Gitmeyeceksin Onlara.....	11
2 Recep Enişte.....	18
3 Hatice Teyzem.....	25
4 İki Tür İlişki.....	31
5 İç Çocuk – İç Anababa	48
6 Ayla'nın Gözyaşları.....	60
7 Aile Sistemi	65
8 Aile Sisteminin Gereksinimleri	76
9 Beş Temel Özgürlük	94
10 Leman'ın Evliliği.....	104
11 Utanca Boğan Aile	115
12 Savaşçı Tutumu.....	128
13 Leman Nusret'i Anlatıyor.....	142
14 Gelişmiş Olgun İnsan	151
15 Leman'ın Yanıtları	166
16 Safiye Hanım'ın Düzeni.....	184
17 Yakup Bey Dinliyor	199
18 Yakup Bey – Hatice Teyzem.....	204
19 Hatice Teyzemin Evinde.....	210
20 Bağlaşık Kişilik.....	226
Sözlük	245
Kaynaklar	253

Teşekkür ve Sunuş

'Mış Gibi' Yetişkinler, bildiğimiz, fakat üzerinde düşünme gereğini pek duymadığımız bir öyküyü anlatıyor. Bu öykünün kahramanlarını tanıdıkça umarım çocukluğunuzu, ailenizi, çevrenizdeki insanları, en önemlisi kendinizi daha iyi anlayacaksınız.

'Mış Gibi' Yetişkinler öyküsünün daha iyi anlatılmasında bana yardımcı olan Ergun Akleman, Mehmet Sülfî Âşık, Ertan Funda, Okan Külköylüoğlu, Üstün Öngel, Funda Soydemir, Şermin Yenice, Erdoğan Yenice ve Hülya Yetişken'e;

Kitabın gözden geçirilmiş bu yeni baskısında en çok emeği geçen, hem içerik hem de üslup yönünden önemli katkılarda bulunan asistanım Sabiha Kocabıçak'a;

Remzi Kitabevi'nden kapak düzenini oluşturan Ömer Erduran'a ve emeği geçen diğer kitabevi personeline;

Teşekkürlerimi sunuyorum.

Bir Daha Gitmeyeceksin Onlara

Hatice teyzem yedi yaşındaki oğlu Erol'u döverken, "Ben sana onlara bir daha gitmeyeceksin demedim mi, ha?! Seni piç kurusu, seni. Senin kemiklerini kırayım da gör, hayvanın dölü. Gel buraya! Kaçma diyorum, gel buraya eşşekk!" diye bağırıyordu.

Sanki benim orada olduğumu unutmuştu. Erol annesine yalananmamak için oturma odasındaki yemek masasının etrafında koşuyor, bir yandan, "Anne oraya gitmedim; biraz bahçede oynadık, biraz da matematik çalıştık. Annesi pencereden bakıyordu," diyor, bir yandan da ağlıyordu. Hatice teyzem elindeki, tencereyi karıştırmak için kullandığı büyük tahta kaşığı çocuğa fırlattı. Kaşık Erol'un omzuna çarptı, yere düştü. Çocuğun ayağı kaşığa takıldı, o da düştü. Annesi üzerine çullandı, eliyle kafasına, yüzüne, omzuna vurmaya başladı. Erol, "Anam off, yeter, vurma, çok acıyor," diyor, bir yandan da ağlıyordu. Hatice teyzem çocuğu iyice dövdükten sonra, "Git, defol odana, gözüm görmesin seni, it!" diyerek bir tekme attı. Erol hüüngür hüüngür ağlayarak odasına yöneldi.

Hatice teyzem benim odada olduğumun sanki o zaman farkına varmıştı. Bana izah etmek zorunluluğunu hissetmiş olmalı ki, "Safiye Hanım kendi çocuğunun Erol'dan akıllı olduğunu sanıyor. Halbuki hiç de akıllı değil. Çetin ile çalışmamasını kaç kere tembihledim. Gidip onların evinde ödevlerini yapıyor. Çetin benim oğlandan öğreniyor, sonra Safiye Hanım yararlanan Erol'muş gibi konu komşuya anlatıyor. Herkes Erol'u akılsız sanacak. Kaç kere söyledim onlara gitme diye, beni hiç hesaba

almıyor. Ama Safiye Hanım ne söylerse oğlu Çetin onu yapar. Erol beni hiç hesaba almaz. Gidip kafasını gözünü yarasım geliyor. Eşşek. Bu yaşta sözümü dinlemiyor. Onun kemiklerini kıracam. Babası gelsin, bir de ona dövdüreceğim. Anlasın bakalım benim sözümü dinlememek nasılmış!” dedi.

Son üç aydır Hatice teyzemlerin evinde kalıyorum. Annem Hatice teyzemle konuşmuş, “Dört odalı daireniz var, bir odasında Timur kalsın. Hem masraflarınızın birazını karşılayacak katkıda bulunur, hem de Ayla ile Erol’a ağabeylik yapar. Sen kocanla konuş, bir itirazı olmazsa Timur’a telefon et, sizde kalmaya başlasın,” demiş. Hatice teyzem hem ablasının sözünü kıramadığından, hem de benim vereceğim bir miktar paranın doğrudan kendi cebine gideceğini bildiği için bu işe gönüllü. Kocası Recep enişte beni sever. Ayrıca çocuklara ağabeylik yapmama önem veren biri. O nedenle bir itirazı olmamış.

O günden beri onların yanında kalıyorum.

Safiye Hanım, Hatice teyzemin alt kattaki komşusu. Safiye Hanım’ın kocası Hikmet Bey’le, teyzemin kocası Recep enişte arasında herhangi bir sorun olmadığı halde, tanıştıkları ilk günden beri Hatice teyzem Safiye Hanım’ı sevememiş. Bu husumet kendini açıkça ortaya koyan bir duygu değil; yüz yüze geldikleri zaman birbirlerine hal hatır sorarlar; ne var ki, içten içe devam eder.

Erol’u böyle bir nedenle bu kadar insafsızca dövmesi benim içimi burkmuştu. Ne yapacağımı bilemiyordum. Erol’un yerine kendimi koyduğum zaman içimde kaynamaya başlayan duygunun öfke mi, yoksa hüznün mü olduğunu anlayamıyordum.

Aslında bu, tanık olduğum ilk olumsuz olay değildi. Teyzemlerin ailesinde sık sık kavga oluyor. On altı yaşındaki kızları Ayla ile yedi yaşındaki Erol sürekli azarlanıyor, sık sık tokatlanıyor ve hakaret görüyor. Çoğu kere odama çekiliyor, kendimi derslere vermeye çalışıyorum; ama ailenin iletişim tarzı beni olumsuz etkiliyor. Derslerimi çalışamaz oldum, sürekli bu konuyu düşünüyorum.

Yakup Bey’le bu durumu konuşmak istedim. Telefon ettim; “Salı günü buluşalım,” dedi. Yakup Bey’le görüşeceğime memnundum. Heyecanla salı gününü bekledim.

Yetişkin Çocuklar

“Uzun süre görüşemedik, herhalde yoğun bir çalışma devresine girdin,” diyerek Yakup Bey beni karşıladı. Kendisine, artık yurttan değil, Fatih’teki teyzemlerin yanında kaldığımı söyledim. “Teyzen iyi yemek pişiriyor mu?” diye şaka yollu biraz kilo aldığımı ima etti. Gerçekten de teyzemin pişirdiği yemekleri seviyordum.

Eğer zamanı varsa kendisiyle biraz konuşmak istediğimi söyledim. “Ne o, seni rahatsız eden bir şey mi oldu?” diye gülererek yüzüme baktı. Sözlerini, durumu ciddi bir havaya sokmadan, yumuşak tutmak için söylediğini ikimiz de biliyorduk. Ciddi, ilgili, anlayan birinin gözleriyle bakıyordu.

Her zamanki gibi Beyazıt Camii’nin yanındaki çayevine gittik. Çaycı bizi tanıdı. Biraz sonra ıhlamlarımız önümüze konmuştu.

“Sizi düşündüren bir konu var,” diyerek ilk konuşan Yakup Bey oldu.

“Evet,” dedim; “Teyzemlerin evinde hem rahatım, hem de rahatsız.”

“Biraz açman gerekecek; anlamadım,” diyerek yüzüme baktı.

“Teyzem annemin küçüğü,” diyerek söze başladım ve devam ettim; “Hem teyzem, hem de kocası Recep enişte beni sever. Kendi odam var. Çalışma masam var. Artık ev yemeği yiyebiliyorum. Bu yönlerden rahattım. Ama evlerinde sürekli bir gerginlik, didişme, huzursuzluk var. İki çocukları var. Ayla on altı, Erol yedi yaşında. Çocuklar sürekli azarlanıyor, dövülüyor, hırpalanıyor. Ayrıca teyzemle kocası da mutlu değil; sürekli didişme ve sürtüşme halindeler. Bu durum beni üzüyor. Sadece üzülüyorum, sanırım içimde bir kızgınlık da var.”

Yakup Bey beni dikkatle dinliyordu. “Hüzün ve kızgınlık duygularının yanı sıra suçluluk duygusu da var mı?” diye sordu.

“Evet, sanırım suçluluk duygusu da var. Bana iyi davranıyorlar, evlerinde kalıyorum, yemeklerini yiyorum. Minnet duymam

gerekirken kızgınlık duyuyorum. Kızdığım için kendimi suçlu hissediyorum ve kafam karışıyor.”

Yakup Bey, “Sizin durumunuzda olsam benim de kafam karışırdı,” dedi ve teyzemin adını sordu.

“Hatice,” diye yanıt verdim.

“Hatice Hanım’ın ve kocası Recep Bey’in çocuklarını yetiştirme tarzı sizin hiç âşına olmadığınız, daha önce görmediğiniz, bilmediğiniz bir şey mi?” diye bana bir soru yöneltti.

“Aslında değil,” dedim ve, “Galiba bu durumun beni bu kadar derinden etkileyişinin nedeni de o olacak. Büyürken gördüğüm muameleleri teyzem ve kocası aynen çocuklarına yapıyorlar. Ayla ve Erol’un yerine kendimi koymamak elimde değil,” diye devam ettim.

Yakup Bey, “Hüzün, kızgınlık ve suçluluk duygunuz yalnız onların çocuklarına yaptıklarından değil, büyürken size yapılanlardan da kaynaklanıyor olabilir,” diye benim söylediklerimi onayladı.

“Sanırım öyle. Kafam karmakarışık. Kendimi derslere veremiyorum; bu beni daha da gerginleştiriyor,” diyerek hissettiklerimi paylaştım.

“Sizin durumunuzda olsam, ben de aynı şeyleri hisseder, aynı gerginliği içine girerdim,” dedi.

Yakup Bey’in beni anlayışla karşılaşması hoşuma gitmişti, paylaşmaya devam ettim. “Onlara yardımcı olmak istiyorum. Durup dururken kendilerine bir cehennem yaratıyorlar; oysa mutlu olmak için hiçbir şeyleri eksik değil.”

“Teyzenizle kocasına pek yardımcı olabileceğinizi sanmıyorum. Onlar iki yetişkin çocuk,” diyerek söylediklerimi yanıtladı.

Bu kavramı ilk defa duyuyordum; biraz şaşkınlıkla, “Yetişkin Çocuk mu?” diye sordum.

“Bunda hayrete düşülecek bir durum yok,” diyerek açıklamaya başladı. “Toplumun büyük çoğunluğu yetişkin çocuk. Teyzeniz ve enişteniz için bir şeyler yapmak zor. Belki Ayla’ya ve Erol’a daha çok yardımcı olabilirsiniz. Onlara yardımcı olabilmeniz için önce ‘yetişkin çocuk kimdir? yetişkin çocuklar nasıl ve hangi or-

tamda büyür?’ gibi soruların cevabını bilmeniz gerekiyor,” diyerek yüzüme baktı.

“Gerçekten yetişkin çocuk kime denir?” diye sordum.

“Bedenen büyüdüğü halde, duygu ve heyecanları bakımından gelişip olgunlaşmayan insanlara denir,” diyerek soruma yanıt verdi. Daha sonra, “Hatice Hanım ve Recep Bey anladığım kadarıyla kırk yaşlarındalar; ama, beş altı yaşlarındaki çocukların duygusal gelişim düzeyindedeler,” gözlemini yaptı.

“Niçin gelişemiyorlar?” diye sordum.

Yakup Bey gülümseyerek, “Çünkü onları yetiştirenler de gelişmemişlerdi,” dedi ve devam etti: “Anababası ve ilişkide bulunduğu yakın çevresi yetişkin çocuklarla çevrili küçüklerin kendileri de ister istemez yetişkin çocuk olarak yetişirler. Bu kısır döngü kuşaklar boyu sürer gider.”

Aklıma takılan soruyu sormanın sırası diyerek sordum: “Biri-nin yetişkin çocuk olduğunu nasıl anlarız?”

Hüzünlü bir mizah ifadesiyle, “Duygusal olgunluğunu tamamlamamış kişinin içinde, kendinin de tam anlayamadığı doldurulamayacak bir boşluk vardır,” dedi. Bir süre sustuktan sonra, “Bu boşluk, mutsuzluk olarak kişinin yaşamına yansır. Kişi mutsuzdur. Bu mutsuzluğun kaynağını ise dışarıda bir ‘nesne’de, ‘olay’da ya da ‘kişi’de bulur,” diyerek açıklamasını bitirdi.

Bu noktada Yakup Bey’e, Erol’un annesi tarafından dövülüşünü ve daha sonra teyzemin bana yaptığı açıklamayı anlattım.

Yakup Bey, “Hatice Hanım mutsuz bir kadın. Anlattığımızdan anlaşılıyor ki, teyzenizin mutsuzluğunun kaynağı Safiye Hanım ve konu komşunun çocuğunu ‘akılsız’ göreceği korkusu,” yorumunu yaptı.

“Peki, Safiye Hanım’la ilişkisi düzelse, bu mutsuzluk ortadan kalkar mı?” diye aklımdan geçen soruyu yönelttim.

“Hayır,” dedi ve, “mutsuzluk ortadan kalkmaz. Daha önce söylediğim gibi yetişkin çocuk mutsuzdur ve mutsuzluğunun kaynağını dışarıda bir ‘nesne’de, ‘olay’da ya da ‘kişi’de bulur,” diyerek sözüne devam etti.

Bir örnek vererek konuyu daha da açtı: “Mutsuz olan kişi, ‘bir arabam olsa’, ‘Avrupa gezisine çıkabilsem’, ‘Safiye Hanım Erol’un ne kadar akıllı olduğunu kabul etse’, ‘ne kadar mutlu olurum,’ diyebilir.

“Fakat olanaklar ve koşullar el verip arabayı –nesne– alınca, Avrupa gezisine –olay– gidince ya da Safiye Hanım –kişi– Erol’u akıllı bir çocuk olarak görünce mutluluğu uzun sürmez. Bu defa mutsuzluğunun nedeni olarak başka nesnelere, olaylar veya kişiler bulur.”

Yakup Bey gülümseyerek devam etti; “Bu anlamda yetişkin çocukların içinde doldurulamayacak bir boşluk vardır. Mutsuzluklarının gerçek nedenini hiçbir zaman anlayamadan, sürekli bir daldan diğerine atlayarak ömürlerini geçirirler.” Bir süre durdu, durgunlaştı ve, “Tabii mutsuz olan sadece kendileri değildir. Eşlerini ve çocuklarını da mutsuz yapmak için ellerinden gelen her şeyi yaparlar,” dedi.

Yakup Bey’i dinledikten sonra daha da hüzünlendim. Gözümün önünde oynayan bir trajedi vardı. Hatice teyzem ve Recep enişte sadece birbirlerini mutsuz etmekle kalmıyorlar, iki zavallı çocuğun mutsuz bir yaşam geçirmesi için gereken kötü temelleri de atıyorlardı. Erol ve Ayla da yetişkin çocuk olarak büyüyecekler ve kendileri gibi birer yetişkin çocukla evlenerek, yine kendileri gibi yetişkin çocuklar yetiştireceklerdi. Yakup Bey’e sordum:

“Ne yapmamı tavsiye edersiniz?”

“Ne yapacağınıza kendiniz karar vermelisiniz,”

“Şöyle sorayım: Siz benim yerimde olsaydınız, ne yapardınız?”

Gözümün içine bakarak, “Başıma gelenlerin, içinde bulunduğum durumların benim en iyi öğretmenim olduğunu düşündüm,” dedi. Bir süre sustuktan sonra, “Yaşamımın temel amacının öğrenmek, bilinçlenmek olduğuna inandığım için, başıma gelenlere bir öğrenme fırsatı olarak bakardım,” diyerek cümlesini tamamladı.

“Bu şekilde herhalde ilk öğreneceğim şey onların gözüyle olayları görmek, yani onları anlamak olurdu. Onları anlarken herhalde ben de kendimi de daha iyi anlamaya başladım,” dedim.

“Zaten öğreniminizin temelini bu anlayış oluşturacak,” dedi. Sonra üzerine basa basa, “Onları tanıma ve anlama süreci içindeyken kendi duygu, düşünce ve davranışlarınızı daha iyi anlayacaksınız. Bu önemsenecek bir kazançtır,” dedi.

“Ama, ben yine de ilk adımı nasıl atacağımı bilemiyorum,” dedim. “Yani teyzemi ya da Recep eniştemi tanımak için nasıl bir adım atacağımı bilmiyorum.” diyerek sözümü bitirdim.

Yakup Bey, “Size bu konuda yardımcı olabilirim,” dedi. Beraber kitabevine gittik. Dükkânın arka taraflarındaki bir raftan bir dosya aldı. Dosyayı bana verirken, “Bunu dikkatle okuyun. İçinde uygulamanız için sorular var. Uygun gördüğünüz soruları Recep eniştenize ve Hatice teyzenize sorun. Konuşmak istediğiniz zaman gelin, bulgularınızı beraber gözden geçiririz,” dedi.

Yakup Bey’in yanından yeni bir maceraya atılacak kişinin heyecanı içinde ayrıldım. Hatice teyzemi, Recep eniştemi, Ayla’yı ve Erol’u yargılamadan gözlemleyecek, onlarla konuşarak iç dünyalarını anlamaya çalışacaktım. Ayrıca kendi iç dünyamı keşfetme fırsatını bulduğumu düşündüm. Böylece bu hüznün ve kızgınlıktan kurtulabileceğimi umuyordum.

Aile Ortamı ve Çocuk Yetiştirme Üzerine Yakup Bey'le Söyleşiler

Doğan Cüceloğlu'nun *Yetişkin Çocuklar* adlı kitabını, içeriğini daha iyi yansıttığına inandığımız yeni bir kapak ve yeni bir isimle sunuyoruz.

Onlar her yerde; **ailemizde** annemiz, babamız, dedemiz, büyükanne ya da büyükbabamız, amcamız, dayımız, halamız olurlar; **okulda** müdürümüz ya da öğretmenlerimiz; **işyerinde** üstümüz ya da çalışanımız; **toplumda** kamu görevlisi ya da siyasetçidirler.

Yetişkin görünüşleri vardır ama o görünüme aldanmayın. Onlar 'MIŞ GİBİ' YETİŞKİNLER'dir. Onlar "Yetişkin Çocuklar"dır ama çocukluğun sevecen masumiyetini kaybetmişlerdir; bedenen gelişmiş ama duygusal olgunluğa erişememişlerdir.

Bu kitap, aslında bildiğimiz, ancak üzerinde düşünme gereğini pek duymadığımız bir öyküyü anlatıyor. Bu öykünün kahramanlarını tanıdıkça çocukluğumuzu, ailemizi, çevremizdeki insanları ve en önemlisi kendimizi de daha iyi anlayacağız.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1639-1

9 789751 416391

₺ 17,50